

p 232/68

SLOBODNI DOM

Nitko nije toliko kukavica i strašivica, kao čovjek zločvor i krivičnjak. Pamti-mo to i ne bojmo se. Složimo se bez straha u dobru, a proti zlu, — pa da vidimo, kako će zla nestajati.

I onda će nam svanuti prava nova godina.

Ne će biti ništa, dok ne bu-de — pravice!

Antun Radić.

Hrvatski narod hoće, traži i zahtjeva, da mu njegova prolivena krv donese onakvu pravu i podpunu republikansku slobodu, kakovu je vidio i okusio mnogi naš čovjek u Americi, a one nebro-jene nevine suze, da mu pribave onakvu pravicu, za kakvu se bore i kakvu su postigla — njegova seljačka braća u Rusiji.

Republika svemu svijetu dika!
 Vjera u Boga i seljačka sloga!
 Stjepan Radić

GLAVNO GLASILO HRVATSKE SELJAČKE STRANKE

Broj 24

Dne, 29. prosinca 1944.

Godina II. (32)

Maršal Staljin

Sovjetski Savez a s njim i sve demokratsko čovječanstvo slavilo je 21. prosinca ove godine 65. rođen-dan maršala Josipa Visarionovića Staljina. Ovoga dana, cijeli je svi-jet radosno prenio svoje misli tom velikom mužu, političaru i strategu, siću radničke klase, koji je u sud-bonosnim časovima poveo svjetsku ladju u jedino pravom smjeru.

Nije bio lagan posao od poslije revolucionarnog meteža stvoriti moćnu državu i branu protiv pla-nova i nastojanja raznih blokova. Trebalo je genijalnom rukom po-vezati rad i probitke, radnika, se-ljaka i intelektualaca, načiniti od njih oduševljenje i samoprijegorne stvaraoce snažne sovjetske zemlje. Trebalo je stvoriti, učvrstiti i odgo-jiti one div-junake Crvene armije, koji danas zadaju smrtonosni uda-rrac nacistočkoj Njemačkoj. Treba-lo je naučiti cijeli narod kako se ljubi domovina i sloboda. To je ve-liko djelo učinjeno i mi gledamo njegove plodove.

Vidimo čvrste temelje moćne So-vjetske države i produbljeno brats-tvo Sovjetskih naroda. Vidimo, gdje zahvaljujući Crvenoj vojsci, potla-čeni slavenski narodi doživljaju svoje oslobođenje od bahatog faš-ističkog uništavanja. Vidimo zado-voljan narod bratske ruske zemlje, gdje zajedničkim silama pomaže svoju silnu armiju. Vidimo najjače oružje protiv osvajača — staljinski patriotizam, koji se najsnažnije suprostavio napadaču slobode So-vjetske domovine. A već se nazire i skori kraj njemačke vojne sile, kada će se pobjedonosno viti zas-tava slobode u srcu hitlerovske dr-žave. No to neće biti konačno dje-lo maršala Staljina, on, kao mudri državnik, čija je najveća zasluga za stvaranje antihitlerovskog bloka, zalaže se jednakim nastojanjem, za uspostavu međunarodne sigurnosti i pravednog mira poslije rata.

Sovjetski Savez postao je pod njegovim rukovodstvom predvodnik borbe čitavog čovječanstva protiv mrskog fašističkog zla, postao je uzorom svim instinktivno pravdoljubivim narodima, kao utjelovljenje pravde i čovječnosti. Ime maršala Staljina postala je time simbol pobje-de nad fašizmom, simbol bratstva i slobode.

Mi Hrvati i ostali narodi Jugo-slavije dugujemo na vječita vreme-na zahvalnost maršalu Staljinu i Sovjetskom Savezu, što nam je svo-jom mudrom politikom pružio pos-redno i neposredno, drugocijenu po-moć. Našavši u njemu i bratskom Sovjetskom Savezu punu podršku naš maršal Tito, u zajedničkoj stvari smjelo je stao na put nepri-jateljskom nadiranju. U najsudbo-nosnijim časovima za našu zemlju riječi maršala Staljina stvorile su u nama nadnaravnu snagu, koja se ispoljila u junackim djelima i podvizima naše hrabre vojske.

Daj račun kako si upravljao

Moguće ste kad već i vidjeli one debele knji-žurine sve ispisane brojkama, koje su se nalazile kod raznih banaka, poduzeća, općina i t. d. Vodio-ci tih knjiga imali su najviše posla na završetku godine, kad su morali slagati završne račune, i u njima točno prikazati zašto i koliko je novca primljeno i izdano.

Moguće ste vidjeli kadkada i lijepo sastavljene račune koji su u knjigama, što no se kaže „crno na bijelom“ bili točni, a ipak je vaše uvjerenje bilo sasvim ispravno, o crnoj duši i obrazu njihovih lažnih sastavljača.

Običaj je da se računi polažu na koncu svake godine, da računopolagači udju u novu godinu, svijetla i čista obraza, no znalo se dogoditi, da su neki otezali s tim poslom i nekoliko godina.

Kako je to u privatnom, tako je i u općem na-rodnom, državnom životu, samo u većem obliku, pa evo, na koncu ove stare, i na početku Nove godine, želimo posvetiti nekoliko redaka o računopolagačima druge vrste.

Mislimo da je sada došlo vrijeme da polože račune svi oni lašci koji su iskrivljavali povijest, želeći, da dokažu kako tobože mi Hrvati nismo Slaveni već Goti. Nije potrebno ovde spominjati tko su oni, i kako se zovu, jer ih naš narod do-bro pozna, ali je važno naglasiti, da su oni duho-vni začetnici razdora i nesloge, koja je bila nastala između Hrvata i Srba, a prema tome i glavni krivci za zla, koja su se kod nas događjala.

Mi znamo dobro, da svi oni, kojima je obraz i duša crna, ruke uprljane krvlju braće i sestara, već pakuju kofere, jer nisu kadri položiti račun svome narodu kome su načinili tolika zla. Ni nji-kova imena nije potrebno ovdje spominjati, jer ih svi dobro znamo, i naši naraštaji još će ih s gro-zom i ogavnošću pamtiti.

Ne mogu više otezati sa završnim računima ni oni, kojima smo nekad davali svoje povjerenje da nas zastupaju s jasno odredjenim ciljem a oni nas, kao pravi Jude, izdaše, šuteći za sve vrijeme na-rodnog razapinjanja. U zadnje vrijeme počeli su takvi sastavljati lažne bilanse svih mogućih vrsta

i pokazivati ih narodu, ali unatoč toga njihov o-braz i duša ostadoše za uvijek crni. Na njihovim imenima ostaje vječita ljaga. Badava se takvi skrivaju za časno ime velikog prosvjetitelja i pri-jatelja hrvatskog naroda Stjepana Radića, jer time nikoga više prevariti ne mogu. Svojim stavom i radom dokazali su, da im je to ime služilo samo za to, da se popnu do časti i položaja. Mi smo čvrsto uvjereni u to, da kad bi naš učitelj bio živ, da bi on bio zajedno s našim narodom tužitelj protiv njih, bez obzira na to, što se oni nazivlju njegovim nasljednicima ili što su mu rođaci.

Koncem ove godine mogu svijetla obraza sa svojim završnim računima doći pred narod samo oni, koji su s njim u najtežim časovima dijelili dobro i zlo, koji su mu istinu govorili, a za prav-du i slobodu se borili, ne žaleći kod toga svoje krvi i svojih života. O bilansi njihova rada govo-re povijestni zaključci Prvog i Drugog zasjedanja AVNOJ-a, koji su jamstvo prave slobode svih na-roda nove demokratske Jugoslavije. O tome govo-re naročiti zaključci III. zasjedanja ZAVNOH-a, kojima su zajamčena prava svakog poštenog čo-vjeka na bolji i ljepši život u federalnoj državi Hrvatskoj. Veliki su uspjesi naše narodne vojske, a činjenice govore da će nad našom domovinom, očišćenom od okupatora, naskoro zasjati sunce slobode, kako već sada sja nad mnogim našim krajevima.

Rukovodioci Narodnooslobodilačkog pokreta polažu narodu čiste račune pa zato im on i daje povjerenje da i dalje vode knjige njegova života do oživotvorenja prave i istinske slobode za ka-kvom je Hrvatski narod vjekovima težio, i za kakvu se još pod vodstvom svog prosvjetitelja Stjepana Radića borio.

Čvrsto smo uvjereni da će u Novoj godini 1945. biti potpuno pobjedjen fašizam, i nastati takvo vrijeme da će svagda biti moguće doviknuti uprav-ljačima narodnih poslova: „Daj račun kako si upravljao“.

Hrvatski narode, sretna ti Nova godina!

Franjo Gaži, seljak
 predsjednik Izvršnog odbora H.S.S.

Bratskom srpskom narodu želi Izvršni odbor Hrvatske Seljačke Stranke i uredništvo „Slobodnog Doma“ sve dobro povodom blagdana Iristovog rođenja i Nove godine!

Razmišljanja o Novoj godini

Kao što svaki napredan naš seljak, baš sada o Novoj godini, kada ima manje posla, gleda u misli-ma na prošlu godinu praveći planove za budućnost, tako je i u politici. I za politiku treba obaviti pro-račune da se vidi koliko se napredovalo i što bi još trebalo oduzeti da iduće godine budu više us-pjeha. Ove zadnje godine mnogo se toga kod nas promijenilo na bolje, kako obzirom na oslobođenje naše zemlje, tako i u poslovima unutrašnjeg uređje-nja naše države. Danas naša hrabra vojska uz po-moć Crvene armije napreduje sve više, te se može-mo nadati da ne će dugo potrajati do onog časa, kada će okupator zajedno s njegovim pomagačima biti potpuno protjerani iz Hrvatske i iz cijele Jugo-slavije. Što se opet tiče rada na sredjivanju zemlje i taj dobro napreduje, ma da je gospodarska obno-va neobično težak posao, jer neprijatelj u svome povlačenju uništava sve do čega stigne. S prehra-nom imamo velikih poteškoća, jer zbog uništenog

saobćaja ne možemo preko noći pravedno podije-liti živežne namirnice prema ukazanim potrebama. Iz izvještaja onih naših drugova, koji točno poznaju prilike u svima krajevima naše proširane Jugoslavi-je, vidi se ipak, da se stanje iz dana u dan poprav-lja. Što se pak tiče uspjeha u čisto političkom smi-slu tu je napredak ogroman.

Naš seljak je mnogo drukčiji, nego što je bio ne-kada; on je osjetio i spoznao, da politika nije sa-mo za povlašćene, nego da na nju ima prava sva-ki svjestan čovjek. Ali ne samo pravo, nego je i du nosti svakog našeg čovjeka Hrvata i Srbina, se-ljaka i radnika, inteligenta i naprednog građanina, da se pozabavi prilikama u selu, općini, kotaru, gradu i u državi najprije u Hrvatskoj pa zatim u cijeloj Jugoslaviji. Dužnost i pravo je dakle svakoga od nas da povede računa o gospodarstvu, prosvjeti i sudstvu i o svemu ostalom što spada u narodni i državni život. Za onoga neukog biće na početku ma-

to teže, ali će se uz malo dobre volje brzo uvježbati i onda će mu sve ono, što mi obično zovemo javni poslovi, omiliti. Hrvatski seljaci imaju svoj lijepo uređeni „Slobodni Dom“ i ostale naše novine, koje danas drukčije pišu, nego što je to bilo prije, jer u javnom poslu ne sudjeluju više oni, koji su kvarili slogu u redovima jednog naroda: nema više onih, koji su ubacivali svadju između pojedinih naših naroda. Nestalo je „pokvarene gospode“ kako bi rekao pokojni vođa i učitelj hrvatskog naroda, jer takvima nema mjesta u redovima Narodno-oslobodilačkog pokreta. Naši narodi naučili su u teškoj borbi mnogo i to iskustvo, stečeno u najtežim okolnostima, služi nam kao osnova za naš budući rad. Glavno je da su se Hrvati i Srbi jednom poslije toliko dugo vremena našli u borbi za zajedničke svoje koristi. Bilo je u povijesti i prije lijepih i ozbiljnih pokušaja da se nadju temelji za složan život i rad između Hrvata i Srba, ali svi ti pokušaji, sve do danas, nisu dali neke trajnije rezultate. Dogadjalo se s nama, kao s malom djecom u školi, koja vrijedno uče i nauče na izust određene zadatke, ali ih pravo ne razumiju, dok im nekako odjednom „ne pukne“ pred očima. Naši narodi su na veliku svoju sreću prošli svoje dječje doba obzirom na svoje međusobne odnose: svima je nama — ostavljajući po strani ono nešto izdajica i kod jednih i kod drugih — potpuno jasno, da su Hrvati i Srbi upućeni jedni na druge, i da im nema i ne može biti srećna i zadovoljna života, ako ne žive u slozi, prijateljstvu i bratstvu, ili kako mi to danas kažemo u drugarstvu naših i ostalih naroda Jugoslavije. I sporovi između drugih naših naroda nestali su onim mahom, kada su Hrvati i Srbi pošli zajedničkim putem u pravcu bolje i ljepše budućnosti. Zapravo je glavno bilo to da su se Srbi, koji žive u Hrvatskoj našli sa svojom braćom Hrvatima u istim borbenim i političkim redovima. Hrvati znadu kako su se Srbi hrabro borili ne samo za Jugoslaviju, nego su se ovdajšnji Srbi u prvom redu borili i bore za Hrvatsku, a ti će isti Srbi, kojima je Hrvatska njihova uza domovina, raditi sutra kada se Hrvatska potpuno oslobodi na svim poljima političkog, kulturnog i ekonomskog života usporedo s Hrvatima. I Srbi i Hrvati neće, u to smo potpuno uvjereni, zaboraviti nikada više sva ona zla i nevolje, koje su iz nesloge njihove izvirale i paziti će u budućnosti jako, da brat bratu ne načini što na žao.

Oni koji su i davno prije sudjelovali u radu na političkoj slozi između naših naroda zapažaju neuporedivu razliku na bolje. Kad sam na pr. ja, za vrijeme seljačko-demokratske koalicije, pokušavao i nastojao uspostaviti lični i idejni kontakt s ondašnjim prvacima Hrvatske Seljačke Stranke išlo je to nekako teško i usiljeno: čini mi se da nije bilo krivnje na mojoj strani. Danas, međutim, opažam ja u članovima drugova iz Izvršnog odbora HSS-a, u dnevnim razgovorima s njima, da u pitanju političkog odnosa Hrvata i Srba nema među nama nikakve razlike. Govorimo o svima pitanjima našega života i naše zajedničke budućnosti potpuno iskreno i neusiljeno: između redova hrvatskih i srpskih osjeća se neki drugi napredniji duh. Došlo je do toga svakako pod blagotvornim utjecajem zajedničkog stradanja i borbe. Danas imademo mi jednu opću političku formaciju, koja se zove Jedinstvena narodno-oslobodilačka fronta, a u kojoj ima mjesta za svakog ispravnog našeg čovjeka. Ta jedinstvena fronta je najveća politička tekovina Narodno-oslobodilačke borbe i mi ćemo je čuvati i njegovati i sve dalje unapređivati i produbljivati. Mi imamo danas i zajedničkog „učitelja i vođu“ a to je naš maršal Tito, kojem su, kao najvećem borcu i naj mudrijem političaru, svi narodi Jugoslavije povjerali vodstvo. To naše zajedničko vodstvo nalazi se u čvrstim rukama i ono uz iskrenu podršku sviju naših čestitih ljudi znači osiguranu budućnost sviju naših naroda.

Dr. Dane Medaković

Rezolucija Izvršnog odbora Hrvatske Seljačke Stranke u svjetlosti seljačke ideologije

Kada proučavamo rezoluciju Izvršnog odbora Hrvatske Seljačke Stranke od 29. travnja 1944. godine, ne možemo, da se zadovoljimo samo promatranjem sa stanovišta današnje političke situacije, već ju želimo promotriti obzirom na temeljna načela HSS, koja su udarena na samom osnivanju njezinih organizacija pred 40 godina, a koja su se primjenivala u životu stranke s većom ili manjom dosljednošću. Mi se ne možemo oteti iskušenju, da ne samo spomenutu rezoluciju, već sve što se u svijetu zbiva, ne pogledamo s onog stajališta, kojeg pokazaše braća Radići.

Već na prvom osnivačkom sastanku Ante Radić je predložio: ili da osnuju stranku, koja će se temeljiti na hrvatskom državnom pravu i slavenskom bratstvu, ili da se više uopće ne sastaju. Time je već u početku jasno ocrтана linija politike HSS. Kao plod tih prvih sastajanja bio je program Hrvatske Pučke Seljačke Stranke od 1904. godine, kojeg je tumačio Ante Radić. On je iz tog prvog programa izvio šest temelja ili osnova hrvatske seljačke politike. Ti su: 1. vjera u Boga, 2. ustavnost, 3. zakonitost, 4. hrvatsko državno pravo, 5. slavensko bratinstvo, 6. seljačka sloga. Ovaj program je bio sinteza političkih stremljenja hrvatskog naroda. U njemu se našlo u savršenom skladu, sve ono dobro u što je narod vjerovao, osjećao i za što se borio. Tome su pridružene suvremene napredne misli demokracije, tu nalazimo novu ideju da i seljaštvo treba postati činilac javnoga života. Misao HSS, koja je nikla iz narodne srži seljaštva, morala je nositi sve značajke onoga, što je u narodu bilo živo. Biti Hrvat i Slaven savršeno je uskladjeno i u svijesti jednog čovjeka ne može doći do odvojenosti i sukoba. Neka nam kao dokaz posluži primjer Stjepana Radića, za kojega svatko zna da je bio pravi Hrvat i veliki Slaven.

God. 1918. radja republikanski program, kao rezultat teško i

krvavo stečenog iskustva seljačkog naroda u svjetskom ratu. Narod odlučno zahtijeva seljačku republiku. Izradjen je Ustav Slobodne seljačke republike Hrvatske, koji postaje zastava HSS. Republikanska zastava ostade kroz sve kasnije zbivanja, u svijesti pristaša konačni program. Često su stariji nama mladijima pričali, kako su se prigodom sahranjivanja Stjepana Radića jasno zakleli republici.

Tako je izgradjeno jedno shvaćanje o svijetu i životu u kojemu su braća Radići igrali presudnu ulogu, a to je shvaćanje hrvatskog seljačkog pokreta.

Rezolucija I. O. je gledanje HSS-a u Narodnooslobodilačkoj borbi ona predstavlja današnji stav liniju hrvatske seljačke politike. U početku se spominju činjenice, koje su se odigrale i koje su dovele da: „Hrvatska seljačka stranka ostala je bez svoga glasa i upliva na politički život“. (Rezolucija I. O.) Mnogi članovi i pristaše izabraše pravilan put: borbu protiv okupatora i pridružiše se Narodnooslobodilačkom pokretu. Osnivanje I. O. na oslobođenom teritoriju i njegovi zaključci od 12. listopada prošle godine, daju jasne vidike svim pristašama HSS. Hrvatska Seljačka Stranka dobiva opet svoje vodstvo. Njeni predstavnici sudjeluju u donošenju svih odluka, tokom ove borbe. Ova pak rezolucija odobrava u svemu rad svojih predstavnika na drugom zasjedanju AVNOJ-a i na temelju odluka ovog zasjedanja zastupa težnju „Da se ZAVNOH proglasi najvišim zakonodavnim i izvršnim narodnim predstavničkim tijelom i vrhovnim organom državne vlasti u federalnoj jedinici Hrvatskoj“. (Rezolucija III.) što je i ostvareno na III. zasjedanju ZAVNOH-a.

Rezolucija izražava vjeru u našu pobjedu. Vjeruje, da će slobodoljubivi svijet, priznati našim narodima ono, što su sa svojom borbom zaslužili.

Rezolucija postavlja svima članovima i pristašama zadaću, da i nadalje tumače načela ove naše borbe „da i posljednji poštenu pristaša Hrvatske Seljačke Stranke pristupi u redove Narodnooslobodilačke borbe“. (Rezolucija III.) Treba da dodje čim prije do slobode — „a u slobodi i samostalnosti Hrvatsku seljačku stranku čekaju novi i dalekosežni zadaci u skladu sa slobodnom voljom, s težnjama i potrebama svega hrvatskog a napose seljačkog naroda“. (Rezolucija II.)

Na kraju rezolucija izražava slavensko bratinstvo, „stojimo čvrsti nepokolebljivi, povezani u oslobodilačkoj borbi sa svim bratskim slavenskim narodima, a napose ruskim narodom, koji je danas na čelu oslobodilačkog rata postao uporištem oslobodilačkih težnja svih počačanih naroda (Rezolucija V.)

Objektivno promatrajući rezoluciju I. O. uvjerit ćemo se, da je protkana temeljnim mislima Hrvatske Seljačke Stranke. To znači da i s ovog idejnog, a ne samo sa stanovišta procjene političke situacije stav našeg vodstva i Izvršnog odbora je pravilan.

Činjenica je, da se danas u redovima Narodnooslobodilačkog pokreta nalaze, prvaci, članovi i pristaše Hrvatske Seljačke Stranke, koji ostadoše vjerni radićevskom pozivu, i oni su usko srasli s Narodnooslobodilačkom borbom, te je ona stvarno njihova. One iste mase naroda, koje su 1935. godine, onako odlučno prilazile izborima, koje su i nas izvukle iz srednjoškolskih klupa i izbrisale u nama ono, što je lažni školski program izradio, i nas povratile narodu, te iste mase ušle su u borbu protiv okupatora i njegovih slugu. Ovog puta otišli smo, kako reče jedan narodni zastupnik, da glasamo željeznim kuglama. I mi, koji smo nekad kao djeca kamenjem tukli žandare, danas u Narodnooslobodilačkim brigadama pronosimo slavu borbe.

Ne koriste razne „promičbe“, teorije o velikosrpskim boljševističkim partizanima, jer hrvatski sinovi biju okupatora. Narod zna, da se bori za svoj obstanak, koji mu ugroziše okupator i njegove plaćene slugu. Znaju hrvatski sinovi, da ih okupator najprije želi odvojiti i zavaditi s drugom slavenskom braćom, te onda pojedinačno potući. Hrvatski, je narod svaki put kada je osjetio slavensku svijest stekao snagu, da se preporodi. Neka nam posluži kao dokaz iz povijesti narodni preporod, koji nam je dao snage, da odolimo germanizaciji i madjarizaciji. Nadasve to dokazuje ova današnja nadljudska borba. Narod zna, da će poslije otjerivanja okupatora moći slobodno izgradjivati svoju budućnost. Demokratska prava, prava samoodređenja su zajamčena, a najveći jamac je naša vlastita snaga.

Danas su već udareni temelji federalne države Hrvatske u demokratskoj federativnoj Jugoslaviji. U odlukama III. zasjedanja ZAVNOH-a ostvarene su ideje hrvatskog državnog prava i slavenskog bratinstva. I nije čudo, da svaki pristaša HSS osjeća, da je Narodnooslobodilački pokret njegov. On to pozitivno zna. Čitajući na pr. odluku o odobrenju rada predstavnika Hrvatske na II. zasjedanju AVNOJ-a, „Hrvatski je narod vjekovima težio za ostvarenjem svoje nacionalne države“, — izgleda mu kao da čita „Seljački Nauk“.

Pristaše HSS-a vide u pobjedi Narodnooslobodilačkog pokreta ostvarenje svojih nacionalnih ideala.

HUGO MILETIĆ,
član Oblasnog Odbora USAOH-a za Dalmaciju.

Odlikovanja članova Izvršnog odbora Hrvatske Seljačke Stranke

Na prijedlog Vrhovnog komandanta NOV i POJ maršala Jugoslavije Josipa Broza-Tita, Predsjedništvo AVNOJ-a odlikovalo je ordenom „Narodnog Oslobođenja“ istaknute prvake Hrvatske Seljačke Stranke i to Franju Gažia, predsjednika i Pavla Krce člana Izvršnog odbora Hrvatske Seljačke Stranke.

Drugarice budimo junaci pred nama su veliki zadatci

Stotine hiljada naših žena, i to u glavnom seljačkih žena, ponijelo je ogromne terete oslobodilačkog rata na svojim plećima. A nose su ga tako da im se divi čitav svijet. Dale su sve svoje snage strpljivo, nametljivo, majčinski nesebično — ženski.

Nema pera, koje bi moglo opisati sve ono što su naše žene činile u ovoj oslobodilačkoj borbi, ni statistike, koja bi popisala i nabrojila sve ono što su žene u svojim košarama i uprtnjačama odlikujući od sebe i svojih, dale boricima i ranjenicima, a kamo li, da bi zbrojila sve one radne dane i noći, koje su one provele radeći za svoju narodnu vojsku i pomažući borbu.

One same rijetko su zbrajale i popisivale darove, rad, odricanja, žrtve i miloštu, jer su sve to smatrale svetom dužnošću o kojoj se ne govori.

Stara Ličanka Evica Djerić rekla je na konferenciji: „I ako sam stara, radim za našu vojsku. Idem i pužem na nogama i rukama, nosim hranu, sve su mi se ledja ožuljala od bremena“. Hiljadama naših majki Primorja, Slavonije, Dalmacije, Like, Žumberka i ostalih naših krajeva isto su tako ožuljala ledja od bremena.

U času kad je narod ustao, da se brani od zločinačkih zavojevača i odlučno preгнуo, da u toj borbi izgradi i novu budućnost žena je stajala uporedo s mužem, sinom, ocem i bratom. S ponosom gleda naša žena danas na slavne pobjede divizija narodne vojske, njezine vojske, koju je ona kao svoje dijete hranila i oblačila.

Još koji dan i domovina će biti potpuno oslobodjena. Znači li ta pobjeda i svršetak borbe?

Znači li za žene ta pobjeda, koja će iz zemlje istjerati tuđinske zavojevače i izdajnike, da su sad sve dužnosti ispunjene i da smo posao završile?

Ne znači —

Oslobodjenjem domovine tek započinje pravi posao. Boreći se protiv njemačkih otimača poveo je narod borbu i protiv svijet onih koji su ga godinama tlačili. Neprijatelj je pobjeđen, ali sloboda će tek biti potpuna, kad budemo svoju vlast potpuno izgradili i učvrstili. N. kad je u selu sjedio bilježnik a u kotaru predstojnik, pa i pored općinskog vijeća, svatko je znao da su vlast bilježnik i predstojnik a ne narod. Svatko je znao da bilježnici i predstojnici nisu zato u selu i kotaru da pomognu narodu, nego najviše zato da se volja i želja naroda ne ostvari.

Još u borbi počeli smo izgradjivati vlast po novome, svoju, narodnu vlast. To su naši Narodnooslobodilački odbori u kojima nema ni bilježnika ni predstojnika, tu narod sam odlučuje svojom sudbinom.

Dogovor kuću gradi, to zna svaka pametna žena. Zar bi mogla napredovati kuća bez dogovora?

Nebi.

A odkud bi selo moglo da napreduje ako se ne budu svi dogovorili. Dogovora bez žena nema i tako danas naša velika pobjeda, koja je na vlast dovela čitav narod, traži i od žena da zajedno s muškarcima brinu narodnu brigu.

Narodnooslobodilački odbori naša su prava narodna vlast, oni su naša najjača snaga. Što su nam oni bolji i čvršći, to će nam naša nova država biti bolja i jača, jer N.O.O. su kičma naše nove narodne države. U njih treba da ulaze najbolji i najpametniji muškarci i žene.

Za to smo se mi žene okupile u svoju borbenu organizaciju Antifašističku frontu žena (AFŽ), koja je dio naše najveće političke organizacije Jedinственe Narodno oslobodilačke fronte Hrvatske. Naša AFŽ i JNOF je škola u kojoj ćemo sve naučiti i ujedno mjesto gdje ćemo se dogovarati kako ćemo graditi i pomagati našu narodnu vlast.

Nije dosta reći: „Ne ćemo povratka na staro“, treba dobro poznavati ono novo što hoćemo. Žena mora točno poznavati svoju novu narodnu državu i temelje na kojima ona počiva. Žena mora danas upoznati odluke II. zasjedanja AVNOJ-a, koje su temelj federativne demokratske Jugoslavije, ona treba, znati kakova prava daju narodu federalne Hrvatske odluke III. zasjedanja ZAVNOH-a

Nekad se ona brinula o sebi, svojoj djeci i rodbini, a danas se mora brinuti za sve žene svoga sela i kraja. Jer što bi joj vrijedilo, kad bi ona bila i najbolja, jer sačuvati teško stečene tekovine naše borbe ne može jedan čovjek nego svi mi zajedno. Zato je prva i najpreča dužnost svake žene da okupi u organizaciju AFŽ sve žene, koje mrze krvnike svoga naroda i da ih uvjeri da svaka od njih mora dati sve svoje snage, kako bi na postavljenim temeljima izgradili što čvršće svoju narodnu državu.

Da, neprijatelj je potučen, fašiste će naša vojska otjerati iz domovine i uz pomoć saveznika gonit će ih, dok ih potpuno ne dotuku, ali u našoj zemlji ostat će tragovi krvnika. Ostat će hiljade i hiljade srušenih kuća, razrušenih radionica i tvornica, pustih polja. Stotine hiljada djece bez roditelja, a koji gledaju u nas žene i kažu: „Mama“ i traže od nas srce materino, da im pomogne. Treba djeci dati dom, treba pusta polja obraditi, treba kuće saizdati, tvornice i radionice osposobiti za rad, ceste opraviti, pruge podići, škole saizdati, bolnice obnoviti... A svuda treba mnogo radnih ruku. Mnogo, vrlo mnogo.

Tako kao što su žene požrtvovno i nesebično pomagale vojsku da im se „ledja ožuljala od bremena“, i dočekale pobjedu kojoj nema premca u svijetu, tako ćemo sada raditi i same, i pomagati novu vojsku, vojsku rada.

Drugarice, naša će zemlja biti divna i bogata, naša će djeca biti pametna, vrijedna i zdrava, ali da ostvarimo tu prekrasnu budućnost mi moramo izliječiti rane, koje nam je zadao fašizam, pa zasukati rukave i s plesmom se prihvatiti rada oko obnove i izgradnje naše domovine. A mi to danas možemo, jer smo vlast uzeli u svoje ruke i ne ćemo ju ispustiti. Radit ćemo.

Mi već radimo. Vrijedne ruke naših žena daju hiljade, stotine hiljada radnih dana. Iz ruševina se diže naša domovina, ozdravlja, a i mi s njom.

Za sve te nove poslove u kojima mnoga žena još nije sudjelovala, traži se znanja, a mnoge još ni čitati neznamo. Naša narodna vlast osuiva za to svakojake tečajeve: za nepismene, za opću obrazovanost, domaćinske, učiteljske, zdravstvene, telegrafске, primaljske, tečajeve za pisanje na stroju i mnoge druge. Već sutra ćemo osnovati bezbroj novih tečajeva i mi ćemo učiti, učiti i učiti zajedno s muškarcima za to, da bi mogle još bolje raditi, da se naš narod ponosi svojim ženama-radnicama, kako se i borbi za oslobodjenje ponosio s nama.

Ali, evo i opet moramo reći, da u novoj borbi rada, obnove i izgradnje treba sudjelovati svaka žena, sve žene. Naša dužnost je da učimo da se osposobljujemo za veće zadatke, ali i taj rad od nas žena traži da kupimo oko AFŽ i JNOF svaku ženu. Ni jedna vrijedna ruka, ni jedna pametna glava ne smije ostati u tom velikom poslu po strani.

Mi se žene nikad nismo bojale posla, ne plašimo ga se ni sad, kada smo postali gospodari u svojoj kući i kad svoju državu izgradjujemo. Zato: —

„Drugarice, budimo junaci pred nama su veliki zadatci!“

Nada Sremec

Sporazum maršala Tita i Šubašića o jedinstvenoj jugoslavenskoj vladi

Iz službenog saopćenja, koje je izdano povodom razgovora, koji su se vodili u Beogradu između predsjednika Nacionalnog Komiteta oslobodjenja Jugoslavije maršala Josipa Broza-Tita i predsjednika jugoslavenske vlade Dr. Šubašića do zaključno 7. o. mj. proizlazi, da se je raspravljalo pitanje obrazovanja jedinstvene jugoslavenske vlade i općeg režima, dok ustavotvorna skupština ne donese konačnu odluku o formi vladavine u Jugoslaviji (a pod tim se razumjeva osobito i pitanje republike ili monarhije). Doneseni zaključci ne znače samo daljnje logično izgradjivanje prvog sporazuma Tito-Šubašić, nego su i potpuno u skladu s načelima Narodno-oslobodilačkog pokreta i dosljedno jačaju taj opće narodni pokret u unutrašnjosti zemlje, kao i prema vani. Velika je zasluga Komunističke partije, što je prva pokrenula i organizirala NOB, ne poistovjetujući je sa svojim partijskim programom, negose je rukovodila opće narodnim i demokratskim načelima, te je dosljedno u taj pokret pozivala sve prave i čestite narodne ljude bez obzira na njihovu raniju stranačku odnosno političku pripadnost. U tom je smislu naročito veliki vodja NOB maršal Tito stalno davao i daje širokogrudne izjave. Sadašnji i raniji sporazum Tito-Šubašić su riječiti dokazi ove širokogrudnosti kako je to i sam maršal Tito (u svom govoru I dalmatinskoj brigadi) najbolje izrazio nakon sklapanja prvog sporazuma sa Šubašićem: „To je bilo potrebno zato, da nam nitko ne bi mogao prebaciti, kako mi onemogućujemo okupljanje svih Jugoslavena u jednu jedinstvenu narodnu frontu. To je bilo nužno zbog toga, da još jedanput dokažemo Saveznicima, da smo mi za jedinstvo i bratstvo, da mi time još jedanput potvrdimo, da je nama kroz čitavo ovo vrijeme osnovna parola na zastavi naše borbe bila jedinstvo i bratstvo naroda Jugoslavije“. Politička situacija, kako je postojala u vrijeme sklapanja prvog sporazuma Tito-Šubašić, tražila je da se pored NKOK-a obrazuje i druga, posebna vlada u Londonu. Ta je londonska vlada s jedne strane obrazovana tek na temelju rečenog sporazuma iz osoba, za koje se predpostavljalo, da će lojalno suradjevati s NKOK-em, a s druge strane je londonska vlada spram NKOK-a — koji vrši opće funkcije privremene državne vlade — dobila samo točno odredjenu i ograničenu nadležnost — tek mali odlomak vladinih funkcija. Vrlo je značajno, da je najvažniji od svih dosadanjih međunarodnih ugovora, onaj sa SSSR-om u pogledu stupanja Crvene armije na područje naše države sklopio u ime Jugoslavije upravo NKOK-oj, a ne londonska vlada. A nije manje značajno, da prema ovome ugovoru imaju i dalje vršiti svu građansku vlast narodne vlasti NOP-a (prema sličnim ugovorima, što ih je SSSR sklopio sa Čehoslovačkom i Norveškom, preuzimaju i svu građansku vlast na oslobodjenom području sovietski organi, pa je imaju tek postepeno prenositi na domaće organe).

No i pored ograničenog značenja londonske vlade treba priznati, da postojanje ovakvih dviju vlada nije prirodno, pa je zato već u prvom sporazumu Tito-Šubašić bilo istaknuto, da će se po mogućnosti stvoriti jedinstvena vlast. Prema novom sporazumu Tito-Šubašić imalo bi se ovo sada ostvariti i obrazovati „jedinstvena jugoslavenska vlada od predstavnika svih naroda i federalnih jedinica Jugoslavije“, u kojoj će doći „do izražaja ljudi raznih političkih orijentacija, koji pomažu osnovne težnje NOB“. Oboje je potpuno u skladu s načelima NOP-a. Prvo je posljedica načela samoodredjenja južnoslavenskih naroda i federalivnog uređenja Jugoslavije, kako ga zastupa NOP i kako ga je i formalno izrazio AVNOJ na svome historijskom, drugom zasjedanju (29 XI 1943.) a drugo odgovara njegovom širokogrudnom shvaćanju proširavanja narodnih redova, ali i isključivanju svih onih, koji idu za protunardnim ciljevima i rade protiv NOB. Uostalom je i sama Šubašićeva vlada prema utvrdjenjima prvog sporazuma pozvala narod, da se ujedini s NOV u jedan jedinstveni front i dala pu o priznanje NOV pod zapovjedništvom maršala Tita, te osudila sve izdajnike naroda. Glavna će zadaća biti ove nove vlade da „organizuje građanske vlasti u zemlji, da pristupi ekonomskoj obnovi zemlje i, da provede izbore za ustavotvornu skupštinu.“ Kako te građanske vlasti već postoje u zemlji, i to kao strogo narodne vlasti, može se danas raditi samo o tome, da se one dalje razvijaju i usavrše. Tako je već u prvom sporazumu Tito-Šubašić uglavljeno, da vlada Šubašića ima priznati nacionalne i demokratske tekovine naroda Jugoslavije u toku tri

godine borbe, a naročito privremenu upravu zemlje; a i u novom se sporazumu izrično kaže, da će se u pitanju „prelaznog i privremenog režima u periodu do odluke ustavotvorne skupštine“ imati „u vidu tekovine NOB, prilike i raspoloženje u zemlji.“ Uopće je značajno za prvi, kao i ovaj novi sporazum Tito-Šubišić, da se ne polazi sa gledišta stare Jugoslavije, nego nove Jugoslavije kako se ona počela formirati Narodnooslobodilačkim pokretom, (odavle i povlačenje zaključka iz federativnog ustrojstva Jugoslavije na sastav buduće vlade). U ostalom narodne vlasti, kako ih je razvio NOP, nisu se samo ustalile u samoj zemlji, nego su stekle i ugled van zemlje, kako to najbolje dokazuje pomenuti međunarodni ugovor sa SSSR-om.

Novim sporazumom Tito-Šubišić su donesene i „odluke, koje obezbjeđuju narodima Jugoslavije, da u izborima za ustavotvornu skupštinu u punoj slobodi izraze svoju istinsku volju“. I ovo odgovara potpuno pravom demokratskom shvaćanju NOP-a. Tako je već u spomenutom govoru maršal Tito kazao: „Ali mi ćemo ostati čvrsto kod toga, da od tog sporazuma ne može nitko dalje naprijed bez odobrenja svih naših naroda, — mi ostajemo kod toga, da naši narodi sami svojom slobodnom voljom izaberu oblik unutrašnjeg uređenja.“ Najbolje su jamstvo za slobodne izbore stroge narodne vlasti, naročito naši NOO-i i narodni sudovi. Takve istinske narodne vlasti isključuju prakticanje starih jugoslavenskih vlada, koje su na tobož slobodnim izborima pomoću birokratsko-policijskog aparata fabricirali svoju „većinu“. Jedinstvena Narodnooslobodilačka fronta imać će za zadaću, da iznese osnovne ideje našeg budućeg, definitivnog državnog uređenja, kao i savezni program ustavotvorne skupštine i da oko toga okupi narod. Kad su ideje NOP-a bile tako snažne, da su mogle, kraj najgroznijeg terora što ga povijest pamti, u nadljudsku borbu s okupatorima pokrenuti velike mase naroda, bit će one pogotovo u stanju, da u slobodnim izborima pridobu za Narodnooslobodilačku frontu ogromnu većinu građana.

prof. Ivo Krbek

KOLIKO NAM TREBAJU SUDOVI

Dobro nam je poznato, kako su sudske parnice mnoge seljake i dobre gospodare upropastile, a nekeje bacile čak na projački štap. Radi velikog zla, koje predstavlja narodu parničenje, sigurno će nam mnogi, na naše postavljeno pitanje, odgovoriti lijepo, kratko i jasno, da se mi ne ćemo parničiti, da moramo biti protiv parničenja, pa će možda i ustvrditi, da nam ne treba ni sudova i da tako misli svaki pošten čovjek.

Toga ćemo prijatelja zamoliti, da ovu stvar s nama pogleda malo i s druge strane. Kad imamo pred očima one, koji su se vođjujem parnica upropastili, onda vidimo, da bi se među njima našli vrlo rijetki, za koje bi se moglo reći, da su svoje parnice vodili bez nekog razloga ili bez ikakvih potreba. Gotovo uvijek se je radilo o nekoj više — manje opravdanoj tužbi i parnici, ali se je u tim mnogim parnicama brzo dogodila neka čudna stvar, neka preobrazba. Često je tužba i citava parnica već na prvom ročištu ili vrlo brzo postala veoma jednostavna stvar i izgubila svoje pravo značenje, te bi mnogo puta čovjek sve to lahko pustio i pomirio se i pogodio s protivnikom, da nijesu iz toga izišli veliki i strašni, najčešće advokatski troškovi. I eto ovi troškovi su bili kao ona bujica ili kaljužava poplava, koja znade nastati od željno očekivane i potrebne kiše. Umjesto da nam natopi naše livade i polja, ona zablati, uništi i upropasti ono što je bilo dobro. I kada se bi bilo troškova, gotovo uvijek bi se parnica mogla riješiti nagodbom, ali su troškovi odbijali od toga, da na kovcu kao mutna kaljužava poplava odnesu ne samo parnicu nego i kuću i grunt.

Ali kako možda reći, da ne trebaju sudu, kad ti recimo, neki nevaljali susjed preore njivu, prekosi livadu, učini kakovu veliku štetu i dobrovoljno ti ne će ništa priznati niti popraviti. Često ti brat-nebrat ne će predati tvoje očevine. Da se sam naplaćuješ, bogzna kako bi prošao s takovim protivnikom, koji otima tude dobro i koji se za svoje pravo poziva samo na jake mišice. I sada, bili mi i wa kakovi protivnici vođenja parnica, morati ćemo u mnogim slučajevima tražiti neku vlast, da nam pomogne i da nas zaštiti od nasilja. Morati ćemo poći sudu i hoćeš nećeš potužiti se na svoju nevolju.

Iz toga vidimo, kako su nam sudovi potrebni i da bez njih ne može ići, i ako smo najodlučniji protivnici parničenja. Ali uz to smo i najodlučniji protivnici onih i onakvih sudova, koji su veliko narodno zlo do sada stvarali i omogućavali.

Već u toku samoga ovoga oslobodilačkog rata, naš je narod stvorio svoju narodnu vlast, ostvarajući pri tome načelo prave demokratije, koja se sastoji u tome, da narod stvara državu, da je narod njezin vrhovni upravljač, kao i u tome, da je narod jedini izvor svakog prava i vlasti u državi. Za to je naša narodna vlast drugačija od dosadašnjih, a isto su tako drugačiji i naši narodni sudovi, koji su samo jedan oblik prave narodne vlasti.

U današnjem narodnom sudstvu vrši narod također svu vlast. Narod bira suce, narod sudi, narod vrši kontrolu nad radom svojih sudaca i ako ne valjaju, onda ih skida s njihovog položaja. I za to, narodno sudstvo koristi i jedino narodu i služi samo njemu, a ne štiti protivke kakovih pojedinaca, kao što je to ranije znalo često biti.

Ali sve to nije uvijek dosta. Potrebno je imati na pameti, da narod mora u toj svojoj vlasti istinski i potpuno učestvovati i da svagdje moraju sposobni ljudi po narodnom povjerenju zauzimati ona mjesta, na kojima će učiniti najviše koristi za svoj narod. Ako dakle seljak hoće, da vlast bude njegova i da samo njemu služi i koristi, onda mora on u toj narodnoj vlasti sudjelovati svim svojim silama.

Da je to tako, čajte me što ću vam reći. U vrijeme ovogodišnje košnje otavje prolazio sam preko neke livade u jednom drugom, koji je prije ovoga rata, bio dugo godina sudac. Bilo je kasno popodne, nešto prije zalaza sunca i na livadi se je nalazilo mnogo seljaka, koji su spremali otavu u plastove. Moj je suputnik pažljivo gledao u te ljude

i njihov rad, te najposlije reče, da bi želio znati, što to ovi ljudi rade. Rekao je, da on to ne zna i da to još n ikada nije vidio, jer da je uvijek živio u gradu. Evo, prijatelji, zamislite, kako bi taj čovjek mogao dobro riješiti vašu parnicu, u kojoj bi se ispitivalo o košnji, o pospremanju krme, gospodarstvu, polju, stoci ili o kojoj drugoj vašoj potrebi. Kako bi on o tome mogao postavljati pravilna pitanja svjedocima i kako bi mogao znati, šta je važno, kad on nije za svoga života dospio, da pogleda kako seljak živi i radi i konačno kad on ove vaše stvari nije uopće mogao razumjeti.

Nisu svi dosadnji suci tako slabo upućeni o životu i radu seljaka, nego su mnogi, kao i seljačka djeca i narodni ljudi, zadržali usku vezu sa selom i seljakom, pa ipak ne će mnoge stvari tako razumjeti kao seljak, a pogotovo ne će shvatiti uvijek sve one mnogobrojne seljakove potrebe i razne odnose kod rješavanja zadaća u velikom seljakovom gospodarskom poslovanju.

Dakle vidite, kako je potrebno, da sami sudjelujete kod izvršavanja narodne vlasti, i da kod toga trebate uvijek imati pred očima, da napredak i uspjeh naše narodne vlasti donosi korist čitavom narodu i da nam čuva tekovine borbe. Jednako tako će i naše narodno sudstvo, pravilno radeći donesti seljačkom narodu neprocjenjive koristi.

Dr. Ivan Tremski

KAZNITI TREBA ZLOČINCE

Razgovor se vodio u nekom selu Banije jeseni 1944. godine

Pred kućom stoji Miško, a njegov kum hodajući pokraj kola sve se više približavao. Kada je došao sasvim blizu, zaustavi konje i pozdravi kuma: — Dobar dan kume Miško!

Miško: Zdravo kume Ivane! Opet u kiriju ili nešto tražiš za narodnu vojsku?

Ivan: Kako ti to kume Miško čudno govoriš, a još čudnije se držiš? Kao da ti je sve dosadilo.

Miško: Dabome da je tako! Ti partizani uvijek nešto traže!

Ivan! Šta možemo dragi Miško — vodimo borbu za oslobodjenje i pravicu, bez magazina i poreza, i svega onog što druge vojske imaju. Vidio si i sam, često puta, što radi Pavelićeva i Hitlerova vojska. Uzimlje sve do čega dodje stoku i žito, perad i posljednju plahu s kreveta. Ne traži ona to dobrovoljno, kao naša narodna vlast i vojska, nego otimlje a ustro nas još mlati, kolje i ubija.

Miško: Istina je sve to što kažeš kume Ivane ali ni partizani ne rade pravo!

Ivan: No dobro, reci Miško, što nismo pravo napravili? Šta su tebi nepravredno učinili partizani?

Miško: Dobro kume Ivane, reći ću ti. Znam da si predsjednik NOO i da nikom nisi, tko je pošten, učinio ništa, na žalost. Pa i kumovi smo i dobri od uvijek. Tebi je poznato, da imam onog mog nesretnika tamo, a ni sam neznam šta je — jeli domobran ili ustaša, a ljudi po selu govore, da će svi oni, koji se nadje u neprijateljskoj vojsci s puškom u ruci biti predani narodnom sudu. Ti dobro znaš, da se on morao odazvati u vojsku kad ga je vlast pozvala!

Ivan: Dragi kume, sve ja to znam, ali ti kao razborit čovjek, trebao bi razlikovati jednu vlast od druge. Svim poštenim ljudima je već jasno da Pavelićeva ustaška, fašistička vlast nije narodna vlast i ne dao Bog, da je to jedina vlast u Hrvatskoj. Vidiš i sam, kao i ja što vidim, da se ta ustaška vlast oslanja i gradi na pokolju mirnog stanovništva, na paljenju naših sela i razrušenim našim gradovima. Takvu vlast nisi želio ni ti, a bome ni jedan pošten Hrvat. Te vlasti htjeli smo se otresti od prvog dana njenog postanka, makar nas je izdajica Maček pozvao, da joj se pokorimo.

To nije moglo ići milom. Tu prokletu ustašku vlast i Pavelića čuvali su pred narodom njemačke i talijanske divizije, njihovi tenkovi i topovi. Tu silu trebalo je srušiti, drugom silom i najpošteniji, najborbeniji sinovi našeg naroda pošli su u šume. Otkle su napadali tudjinsku vojsku i domaće kukavice i izdajice, te tako kroz borbu stvorili pravu narodnu vojsku.

To je već čitavom našem narodu poznato, a i tvoj sin u Petrinji sigurno to zna. On zna isto tako i za poziv maršala Tita svim domobranima, da napuste ustaške koljače i da predju na stranu Narodnooslobodilačke vojske. Tvoj sin, kume Miško, nije to učinio. On se nije odazvao tom pozivu, ali ni još danas nije mu prekasno, da to učini.

Miško: Lako je tebi govoriti Ivane, jer nemaš nikoga tamo u uporištu. Da si na mom mjestu drugačije bi mislio!

Ivan: Kume dragi, ne misliš valjda reći, da ja neznam za roditeljske osjećaje prema djeci. I ja imam djecu — sinove i kćeri.

Miško: Da, Ivane, tvoji su u partizanima i njima prijati samo jedna opasnost, da poginu u borbi. Ako ne poginu biti će časnii građani ove zemlje. A moj? Ako boju ne pogine, doći će pred narodni sud, a ond bog zna kud. Možda će biti i na smrt osuđen, je tko zna, šta on sada tamo radi. Izgubit ću sina, za uvijek će mi ostati na imenu sramota.

Ivan: Eto vidiš kume Miško, kako ti to sve shvaćaš i razumiješ i lijepo govoriš, ali ipak ništa nisi učinio,

ga odande izvučeš, da spasiš sina, te da i on postane častan građanin naše, naskoro oslobodjene Hrvatske.

Miško: E htio sam ja, htio! Htio sam ga nagovoriti, da ide u partizane i on bi me poslušao, ali moja Bara počela je jaukati, da ako ode Janko u partizane, doći će ustaše ili Nijemci i otjerat će nas u logor, sve će nam opljačkati, a kuću će u dim pretvoriti. Eto, toga sam se i ja prestrašio, pa ga nisam htio nagovarati.

Ivan: O kume, kume, to ti ne valja! Bojiš se za svoju kuću i za sebe, a sina si pustio da ode u neprijateljsku vojsku.

Vidiš li Miško, kako si nepravedan! Ti se bojiš za svoj imetak i zajedno s kumom Barom bojiš se logora, a ne žališ one što su ih ustaše poklali na hiljade i hiljade, i isto toliko odveli u logore.

Sva ta zla u našoj zemlji, pod zapovjedništvom Švaba, činili su sinovi raznih Miška i Bare.

Kazniti zločinca nije zločin, nego bi tek onda bio zločin, kad ih se nebi kaznilo za njihova djela.

Ti si kume sam vidio i čuo kako kad se nečiji sin oženi, po nagovoru svoje zle žene počinje zlostavljati roditelje i otimati ono, što su roditelji stekli i sačuvali. Kad očeve opomene više ne koriste, otac tuži sina i često mu ne oprost.

Vidiš Miško, često otac ne može oprostiti sinu zato što je samo njega zlostavljao, i njegovu imovinu uništavao, a ti, i neki drugi, htjeli bi, da hrvatski narod oprost vašim sinovima, koji su sudjelovali kod bezbrojnih kud i kamo većih zločina.

Ne, ne, dragi kume, to ne smije biti. — Zatim pruži ruku kumu Mišku, švigne bičem, i podje dalje.

Miško je dugo gledao za njim, kako odmiče selom i uz dubok uzdah otmu mu se riječi:

— E Bara, Bara — i moja luda glava . . .

U partizane ćeš sine — možda još nije kasno.

MATE PATARAN, seljak

Podižimo što više gospodarskih škola

Završit će i taj rat. Vratit će se naš seljak kući, popraviti će ili nanovo podići svoj dom i staju, uzet će u ruke plug i motiku, obradivati zemlju, njegovati stoku. Hoćemo li, da se opet muči kao prije, hoćemo li, da mu opet bude slab rod i plod, i još da mu ga oduosi špekulant, bilo gradski, bilo seoski.

Jedni su mislili, da tako uvijek treba da bude. Drugi nijesu tako mislili, ali činilo im se, da tome nema ni lijeka ni pomoći. I jedni i drugi otvorili su oči. Kao što su radnici i seljaci pokazali, da mogu naučiti voditi borbene jedinice u ratu, kao što su pokazali, da mogu upravljati svojom sudbinom po selima, kotarevima i okruzima, svojim NOO-ima, tako će seljaci naučiti i to, da ne moraju više tako gospodariti, da tegle kao marva, a kraj toga da se do sita ne nahrane.

U prastaro doba seljak je motikom obradjivao zemlju. Naučio se na plug. Pačtao je, da mu stoka simi luta tražeći hranu. Naučio se, da je njeguje i hrani u staji. Nekađ mu je stoka rasipala djubre, gdje bilo. Gospodar se mučio, da skuplja gnoj na djubrištu, da ga izvozi na polje i zaorava. Mnogo što se naučio, malo po malo, stotinama godina. Ali tokom Narodno-oslobodilačke borbe navikao je naš narod, da sve treba ići brže, da sve korisno i dobro što prije upozna i primijeni. Zato se on ne će zadovoljiti, da polako, u kapljicama ulazi znanje u selo.

Prije 1918. govorila su nekadašnja, nenarodna, školovana gospoda: „Što treba seljaku škola, on treba znati samo orati i kopati.“ Kad je trebalo poslije 1918. izvoziti stoku i žito u inozemstvo, naročito u Njemačku (koja je k tomu još kasnije došla s tenkovima i topovima, da to besplatno odnese), onda su se vlastodržci sjetili, da bi ipak trebalo nešto naučiti seljaka, kako bi bolje znao orati i kopati, da bi na njemu još više zaradili. Počeli su otvarati gospodarske škole. Malen ih je broj bio. Samo jedan primjer za to: Čehoslovačka republika imala ih je ukupno, nižih i viših 267, a samo je svaki drugi njen građanin bio seljak. Kod nas su od četiri stanovnika trojica bili seljaci, a imali smo ih u cijeloj Jugoslaviji oko 28. Održalo se kod nas i tečajeva, kratkih tako, da se kaže da ih ima. A na više škole nijesu skoro ni mogli sin ili kćerka siromašna seljaka.

Nekađ, ako su i seljačka djeca išla na visoke škole, onda im je bila želja, da se otresu sela, seljačkog teškog rada. Gledali su, da svrše škole, koje će im dati nosno zanimanje, liječnika, advokata i dr. Osim toga seljački su roditelji mislili, zar treba učiti ono, što su im pradjedovi i djedovi radili. Slećam se, što je jednomu od naših prvoboraca, agronomu Budislavu Borjanu, koga je ubila ustaška krvnička ruka, rekao njegov otac, siromašan seljak: „Što si se tolike godine namučio i nagladovao po školama, pa opet nijesi došao dalje od motike?“

Naš seljak sad više nego ikad voli škole. Jedva se po popaljenim selima nadje koja čitava prostorija, već otvaraju školu. Neki još ne megu da se otresu onog starog mišljenja, da je svaka druga škola vrednija nego gospodarska. Vidimo to po tomu, kako se raspodjeljuju na druge tečajeve na oslobodjenom teritoriju, a kako na gospodarake. Srećom, to je rijetka pojava. Većina shvaća, da je sad gospodarska prosvjeta i te kako potrebna, da naučimo, kako bi smo što prije obnovili zemlju iz pustoši, u koju ju je fašistički napad uvalio.

Golem je posao, koji čeka gospodarsko školstvo. Valja odgojiti ljude, koji će voditi akromne seoske Gospodarske stanice, onda veće za kotareve, pa još veće za okruge. Treba stvoriti stručnjake za biljnu i sfočnu proizvodnju i veterinare, koji će na središnjoj Zemaljskoj gospodarskoj stanici znanstveno raditi. Radit će na tomu, da stvore što

bolje sjeme žitarica, djetelina, trava. Nastojat će da uzgoje prikladne voćke i dobru lozu, koje će najbolje odgovarati dotičnom kraju. Gledat će da uzgoje takvu stoku, koja će nam dati što više i što bolje stočarske proizvode. Proučavat će tlo i način, kako treba da ga što bolje obradujemo, čime i kako da djubrimo. Složan rad seljaka, koji se tako često očituje tokom ove borbe, omogućit će, da zajednički upotrebljavaju veće strojeve, koje mali gospodar ne može sam držati. Stručnjaci će ispitivati te strojeve i pomoći narodu, kako da organizira njihovu upotrebu. Sve to i još mnoga druga pitanja proučavat će i rješavati kao izvršioći narodnih vlasti i prema potrebama naroda.

Dolazi još jedan zadatak gospodarskih škola. Stručnjaci, koje su one odgojile, da podižu znanost gospodarstva. Sad treba da prošire u seljačkom narodu sve ono, što su spoznali. Činit će to na brojnim gospodarskim školama i tečajevima. Počeli smo već time. Već rade na oslobodjenom području opći gospodarski tečajevi po pojedinim okruzima, jedan posebnih vrtljarski pa već drugi za učiteljske kućanstva. Nicat će se sve više i više, i tečajeva i škola, ratarskih, stočarskih, voćarsko-vinogradarskih, mljekarskih, vrtljarskih i drugih, i nižih i viših.

Prije toga treba osnovna škola da zvoze prvu brazdu, treba da proširi pismenost i opće znanje. Bit će potrebno, da sva djeca poslije osnovne podju u produženu školu, a danas sutra i u pravu srednju. Znanje omladine dobit će time još jači temelj. Poslije nje omladinci i omladinke lakše će moći da shvaćaju na gospod. školama moći će da dodju na više škole, da pridju gospodarskim znanostima, na polju biljne i stočne proizvodnje te liječenja stoke. Treba seoskoj omladini širom otvoriti vrata u škole. Treba joj uz to pokazati, da će na osnovi naprednog gospodarstva primjenjujući ono, što je na gospodarskim školama naučila, stvoriti ljepši život na selu. Ne će onda imati zašto da hrlu u gradove.

Bez truda, izrabljujući druge, nitko ne će više moći da živi. Narod više ne će dopustiti, da seljak radi, a da koristi od toga vuče krupna trgovina. Samo radom moći ćemo da stvorimo nešto. Jedino gospodar, koji se naučio na svom gospodarstvu primjenjivati takovine gospodarskih znanosti, moći će napredovati. Zato ne žalimo truda ni troškova za gospodarske škole. Doći će dan, kad će nam one nositi struk plod.

Prof. ing. agr. Oton Panzer

Dva su puta moja mati

Pokvarena ta gospoda
Već odavna sjeme siju
Slogu našu da razbiju.
Tko govori „nije vrijeme“,
On prokletu sije sjeme,
Taj u službi tuđoj stoji
A narodu lance kroji,
Ti iz jedne piju čaše
I žedni su krvi naše,
Ti pomažu nasilnika
I ustašu i četnika.
I ostale sve izrode
Što se bore protiv slobode.
Gdje je Marko, Luka, Ivo
Sječaš ih se majko, živo?

Pravedne ih prostreljaše
Te drugove mile naše!
Pa tkogod ih čeko bude
Te zvižeri i neljude,
Zar ga oni ubit ne će —
Razbojnički ološ, smeće?
Dva su puta moja mati
I na jedan treba stati,
Ili u borbu za slobodu,
Za pravicu svom narodu,
Ili mirno skrstiti ruke
I dočekat te hajduke.

Stanko Škare, seljak
tajnik Izvršnog odbora H. S. S.

Kako ćemo zajedničkim silama suzbiti pjegavac

Pjegavac ili pjegavi titus je teška i opasna priljepčiva bolest, koju prenaša s bolesnoga na zdravoga uš.

Što prije nije uspjelo kod suzbijanja zaraznih bolesti, to je uspješlo odborima narodne vlasti. A to je da čitav narod sudjeluje kod suzbijanja pjegavca.

Znakovi pjegavca jesu visoka temperatura, obnemoglost, suh i obložen jezik, bunilo, apatija te osip po tijelu a najčešće po trbuhu.

U nekim dijelovima naše domovine pojavio se pjegavac. Nije ni čudo: loše higijenske prilike, česti upadi neprijatelja, zima kad se uši množe i t. d. pogoduju širenju pjegavca.

U svrhu uspješnog suzbijanja pjegavca osnovani su odbori, koji će raditi dok traje pjegavac. U sastav odbora ulaze predstavnici Oblasnog odnosno Okružnog Narodno-oslobodilačkog odbora, zdravstveni referent Oblasnog odnosno Okružnog Narodno-oslobodilačkog odbora, referent štaba korpusa, odnosno zdravstveni referent područja JNOF-a i USAOH-a. Isto su tako sastavljeni odbori kod kotarskih, općinskih i seoskih odbora.

Članovi odbora brinu se da se izgradi potreban broj razkužnih stanica, oni nadziru na terenu rad organa, koji rade na suzbijanju pjegavca. Odbori se dalje brinu za dovoljan broj stručnog i pomoćnog osoblja za dovoljan broj partizanskih bureta. Gdje se za to ukazuje potreba, da se podignu privremene bolnice i izolane, te da se održavaju kratki tečajevi.

Odbori nadziru kretanje izbjeglica, izdavanje putnica, da se (po potrebi) zatvore svi javni lokali (kina), da se zatvore škole, da se obavještajna služba odvija u redu.

Zajedničkim radom civilnih i vojnih vlasti, to jest čitavoga naroda suzbija se zaraza pjegavca.

Podiže se higijenska svijest u narodu, izdižu se kadrovi seoskih higijeničara, koji često sami svojom inicijativom poduzimaju potrebne mjere za suzbijanje pjegavca.

Sav narod treba da pomogne svoju narodnu vlast, svoje odbore u njihovom radu. Samo tako suzbiti ćemo tu opasnu bolest u zametku.

Svi u boj protiv pjegavca.

24. XII. 1944.

Dr. A. K.

Iz Hrvatske seljačke stranke

Izvršni odbor Hrvatske Seljačke Stranke primio je povodom božićnih blagdana sljedeći dopis:

Draga braćo i drugovi!

Vama i svim pristašama H. S. S., Srpski klub vijećnika ZAVNOH-a želi sretne velike praznike Hristova Rodjenja, da svi zajedno dočekamo iduće praznike u miru i potpuno oslobodjenoj našoj dragoj domovini Hrvatskoj.

Sekretar: Dušan Brkić, v. r.
Pretajednik u. z.: St. Opačić, v. r.

Izvršni odbor Hrvatske Seljačke Stranke primio je ovih dana sljedeći dopis:

Pokup. Gradec.

Dragi drugovi i prijatelji!

Nakon mojeg osdavljenja vratio sam se kući na oslobođeni teritorij.

Iскreno pozdravljam sve pristaše Izvršnog odbora H. S. S. koji u borbi za čovječanske pravice provodjate u djelo veliku misao učitelja i vodje hrvatskoga naroda Stipe Radića.

Smatrajući, da je potrebno u ovim časovima na konačnoj isgradnji budućeg blagostanja da i ja doprinesem svoj obol. — Pa ovime se rado stavljam na raspoloženje Izvršnom odboru Hrvatske Seljačke Stranke.

Na dan Kristova rođenja 1944.

Vjera u Boga i seljačka sloga!

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Milan Martinović

Jedinstvena narodnooslobodilačka fronta

SASTANAK GRADSKJE JEDINSTVENE NARODNO OSLOBODILAČKE FRONTE GRADA SPLITA. — U Splitu je u gradskom kazalištu održan sastanak gradske Jedinstvene narodnooslobodilačke fronte. Konferenciju je otvorio Paško Ninčević, a drug Dinko Bilić održao je referat u kome se osvrnuo na pregled rada organizacija JNOF za vrijeme okupacije i nakon oslobodjenja. U raspravljanju uzeli su riječ mnogi građani kao i prvaci Narodnooslobodilačkog pokreta, među ostalim Drago Gizić, Dr. Miloš Žanko i drugi. U ime VIII. korpusa konferenciju je pozdravio drug Ante Biočić, a u ime štaba mornarice drug kapetan Filičić.

Na kraju je izabran odbor JNOF-a za grad Split u koji su izabrani drug Ivo Tijardović, kao predsjednik, Marin Bubalo, kao podpredsjednik, Ivo Senjanović, kao tajnik, Dalibor Soldačić, blagajnik, 11 članova Izvršnog odbora i 7 članova plenuma.

IZABRANA JE OBLASNA JNOF-a ZA SREM. — U prisustvu velikog broja pratilaca iz cijelog Srema, održana je u Rumi oblasna konferencija Jedinstvene narodnooslobodilačke fronte, na kojoj je izabran odbor Jedinstvene narodnooslobodilačke fronte za cijeli Srem.

Narodnooslobodilačka borba

TALIJANSKI BORCI POZDRAVLJAJU MARŠALA TITA. — Prilikom približenja divizije „Garibaldi“ u sastav Narodnooslobodilačke vojske i Partizanskih odreda Slovenije, poslan je maršalu Titu pozdravni brzojav u kome talijanski borci izražavaju svoje divljenje narodima Jugoslavije i maršalu Titu, predvodniku borbe protiv njemačkog okupatora.

OSLOBODJENA JE PODGORICA. — U Crnoj Gori poslije upornih borbi, koje su trajale cijeli dan i noć, naše su jedinice oslobodile Podgoricu i gone Nijemce uz Moraču, te se približuju Bičcu. Ubijeno je preko 140 Nijemaca, a zaplijenjene su znatne količine oružja, municije i opreme.

BORBE U LICI. — U Lici se vode oštre borbe s neprijateljem, koji je poduzeo nadiranje iz Korenice prema Buniću i Udbini. Naše jedinice odbile su sve neprijateljske napade istjerale ga u Korenicu, te su zatvorile sve izlazne puteve i ovladale svim okolnim selima.

Na sektoru Bihaća naše su jedinice odbile neprijateljske napade prema Slunju i poslije drže borbu likvidirale njemačko uporište u Drežniku. Ubijeno je 130 Nijemaca i ustaša, zarobljeno 17, a zaplijenjena tri topa, pet bacača 14 puškomitraljeza i druge opreme.

ŠPORTSKI KLUB „BORAC“ DRUGOVI MA BOROVI. — Športski klub „Borac“ u Slunju sakupio je među svojim članstvom 30.000 kuna. Za taj novac športisti su kupili branu, članice kluba, omladinke kao i organizacija Antifašističke fronte žena pridodale su toj hrani još i svoje priloge, te su tako zajedno s klubom izvršile posjetu 8. diviziji.

Poslije predaje darova priredjena je zabava na kojoj je svirao tamburaški zbor kluba.

Poređ toga športski klub „Borac“ sakupio je 10.000 kuna za našu štampu.

BOŽIĆNA DJEČJA SVEČANOST. — Na Božić održana je dječja svečanost na oslobođenom području naše domovine.

Djeca iz dječjeg doma sa Korduna i pioniri iz jednog gradića izveli su lijep program ispunjen partizanskim pjesmama i recitacijama.

Djeca, koja su sudjelovala u izvedbi programa, prošla već u svojoj najranijoj mladosti kroz velike poteškoće. I ako su maleni u njihovom nastupu ima čvrstine i otvorenosti, tako da se vidi, da su to pravi mali partizani. To su većinom djeca boraca ili poginulih i stradalih u borbi s neprijateljem.

Ovu božićnu priredbu posjetili su politički predstavnici ZAVNOH-a, glavnog štaba NOV i PO Hrvatske, te članovi vojnih misija Sovjetskog Saveza, Engleske i Amerike.

U KOTARU DJAKOVO OSNIVAJU SE ZADRUŽNE RADIONICE. Nastojanjem kotarskog NOO-a i naroda, namjeri da se što lakše i jeftinije snabdije stanovništvo s potrebnim predmetima osnovane su u Levanjskoj Varoši, kovačka i kotarska zadržna radionica, te zadržna pilana. Ukupno u njima radi 19 radnika. U najskorije vrijeme osnovat će se kloparska radionica i plationa. U planu je, da se osnuje također stanica poljoprivrednog oružja i mašina iz kojeg će narod uz veoma povoljne uvjete primiti pomoć u poljoprivrednim strojevima i alat, kako bi mogao što bolje i lakše obradivati zemlju. Na izgradnji radionica narod iz cijele okolice je radio dobrovoljno, svjestan od koliko će mu koristiti biti te zadržne radionice. Već ranije u ovom kotaru stvoreno je niz radionica, među ostalim opančarska, kožarska, posteljarska, nžarska, bačvrska i mehanička, te ugljenara i krečana.

SVEČANA AKADEMIJA NA KORDUNU. — Srpsko kulturno prosvjetno društvo „Prosvjeta“ za Hrvatsku priredilo je 24. XII. svečanu akademiju povodom 40-godišnjice smrti velikog srpskog i slavenskog pjesnika Zmaja Jove Jovanovića.

Priredba je održana u Vojniću, a prisustvovalo je mnogo naroda iz okolnih sela oslobođenog Korduna.

O životu i radu velikog pjesnika govorio je vrlo iscrpno predsjednik društva „Prosvjeta“ drug Dr. Dane Medaković, profesor, čiji su govor prisutni pažljivo saslušali.

Kazališna družina „August Cesarec“ izvela je nekoliko zbirnih recitacija i otpjevala nekoliko narodnih pjesama. Gledaocima se naročito sviđala izvedba narodnog kola. Akademija je završena kratkim igrom (svećom) „Kuća mile Cetine“ od drugo Priselca, koji je za pozorište priredio drug Djuka Kosak.

A. K.

DALMACIJA ĆE OVE GODINE PROIZVESTI VELIKE KOLIČINE ULJA. — U šibenskom okrugu otočala je berba maslina, te je stavljeno u pogon 41 uljara, od toga 7 na motorji, a ostale na ručni pogon. Najbolja uljara je na otoku Morčaru. To je zapravo tvornica za preradu ulja, koja su žvabe nekoliko puta nastojali uništiti, gadijajući je iz Piroveca, hrvatskoga. Talijani su bili fabriku temeljito opljačkali, te su iz nje odvezli za skladišta vagon ulja i električni materijal za rasvjetu.

Veterinarski kurs u Pokuplju

20. o. mj. održan je ispit na veterinarskom kursu na Pokuplju. Ispitu je prisustvovao predstavnik poljoprivrednog odjela ZAVNOH-a ing. Nikica Rapajić, te predstavnici okružnog NOO-a Pokuplje i kotarskog NOO-a Pisarovina. Kurs je polazilo i završilo 29 slušača, a trajao je šest tjedana. Sigurnost kod odgovaranja na postavljena pitanja i lakoća u baratanju mnogim teškim izrazima veterinarske medicine, dokazali su kako su dobro dobro polaznici kursa savladali gradivo.

Nakon ispita polaznici su raspoređeni u grupe, koje će pod rukovodstvom stručnih okružnih veterinarara cijepiti svinje u Pokuplju protiv svinjske kuge. Taj pothvat imaće veliki značaj za svinjogojstvo u Pokuplju. Prošlog proljeća uginuo je u Pokuplju ogroman broj svinja od svinjske kuge, što je nanijelo težak udarac narodnom gospodarstvu, ne samo u Pokuplju, nego i u čitavoj našoj zemlji. Zaraza se nije mogla spriječiti, jer nije bilo seruma, a ni dovoljan broj stručnih ljudi. Zato je kod naroda u Pokuplju za ovaj kurs vladalo veliko zanimanje, osobito kad se saznalo, da je nabavljeno dovoljno seruma, da se mogu cijepiti sve svinje.

Uporedo sa cijepljenjem svinja kursisti će na terenu susresti se i s raznim drugim stocnim bolestima, pa će im njihovi nastavnici odmah prikazati razvoj pojedinih bolesti, način njihovog suzbijanja i liječenja.

Tako će kursisti za vrijeme cijepljenja proći u praksi gotovo sve ono, što su na kursu učili teoretski, nakon čega će moći uspješno samostalno raditi, kao veterinarski pomoćnici.

Značaj ovakvog rada neprocjenjiv je za naše narodno gospodarstvo, pa je neophodno nužno, da sve narodne organizacije ovakav rad pomognu i njegov značaj prikažu narodu.

Političke i kulturne vijesti

Ratni tjedni pregled

Na svim odsjecima bojišta u Jugoslaviji, Nijemci povlačeći se dobijaju udarac za udarcem od naših snaga. Tokom ovog tjedna zadani su im osjetljivi udarci u području oko Travničkih, Lašve, zatim u dolini Bosne i Une kuda vode, za sada, njihovi putevi povlačenja. Oni nisu više u stanju, da urede svoju obranu a primorani su svoje ranjenike ostavljati pored puteva ili ih ubijati, kao što je to bio slučaj kod Knina. Tamo su ranjenike smještene u jednom tunelu zajedno s tvorivom, koje nisu mogli ponijeti sa sobom bezili u zrak eksplozivom. Nema više onih gordih obelih silnika, nego sad pokunjeno i jačno odlaze Nijemci nazad svojim tereni, da mu zahvale, što ih je tako mudro vodio.

Na istočnom bojištu sve je u znaku priprema izuzev dijela od Karpata do granice Jugoslavije, gdje Sovjetske trupe energično prodiru u Čehoslovačku. Njemačke snage stalno uništavaju u Budimpešti koja je sasvim opkoljena, jer su sovjetske snage i s juga doprle na Dunav, nemaju više mogućnosti da povuku niti jednog vojnika niti jedan top. S druge strane Dunava Rusi su se približili Bratislavi na 100 km.

U Litvi kod Libraua ukliješteno je između mora i sovjetskih topova oko 30 njemačkih divizija, koje Crvena vojska postepeno uništava a njihovo potpuno uništenje biti će uvod novoj ofenzivi, koju ruske trupe spremaju na istočnom bojištu.

Na zapadnom bojištu jestanje takvo, da se može očekivati najskoriji sveopći napad na Njemačku. Da već prije nije došlo do tog napada razlog su jesenje kiše, koje su stvorile dovoljno vremena Saveznicima, da skupe i nasredotoče potrebne rezerve. Nijemci su iskristali to vrijeme pripremanja angloameričkih trupa i izvršili prodor na Luksemburško-belgijskoj granici, koju drže američke trupe. Ovaj prodor nema većeg značaja i Nijemci su sami uvjereni, da on ne može imati odlučujući značaj za konačni svršetak rata. Vremenske prilike, to jest kiše pogoduju Nijemcima u ovim operacijama, jer Saveznici nisu u mogućnosti upotrijebiti u punoj mjeri svoje zrakoplovstvo, taj svemorni malj i najjaču stratešku rezervu.

Možda će Saveznici ponukani ovim njemačkim napadom ubrzati svoje akcije za konačno uništenje njemačke vojne sile.